

Valik võimalikke magistritööde teemasid Kalev Katuse stipendiumi taotlejatele

August 2023

Pere Sihtkapital pakub koostöös Tallinna ülikooli rahvastikuteadlastega välja mõned võimalikud teemavaldkonnad magistritöödeks, millega saab kandideerida Kalev Katuse stipendiumile. Antud teemad on eelkõige sõnastatud mõtteaineks ja kandideerija on vaba valima oma teema kindlasti ka väljaspool antud soovitusi. Oluline on, et töö käsitleks rahvastikuprotsesse, rahvastikupoliitikat või sellega seonduvaid küsimusi. Lisaks teemade juures viidatud teadusuuringutele võimaldab Pere Sihtkapital kasutada ka oma teiste [perede, laste, sündimuse, rände- ja rahvastikuteemaliste uuringute andmestikke](#). Täpsema info saamiseks palume kirjutada pere@peresihtkapital.ee.

Eesti pere- ja sündimusuuring 2021-2022: võimalused paljudeks teemapüstitusteks

2022. aasta kevadel jõudis lõpule Eesti pere- ja sündimusuuringu (EPSU) uus andmekogumine. Tegemist on osaga riikidevahelisest võrdlusuuringust Generations and Gender Programme, mis hõlmab paarikümnet riiki Euroopas ja kaugemal. EPSU valimisse kuulusid mehed ja naised vanuses 18–59 aastat, proovi- ja põhiuuringus oli vastajaid kokku üle 11 tuhande. Andmestik sisaldab tagasivaatelisi vastajate kooselu ja laste sünni lugusid, tulevikukavatsuste infot (sh soovitud ja ideaalne laste arv), teavet pereelu (kodutööde jaotus, rahulolu sellega, jms) ja tööelu kohta, vanematekodu tausta ja põlvkondade vaheliste suhete infot, ainelise toimetuleku ja heaolu ning hoiakute kohta jpm. Andmestik pakub mitmekesiseid võimalusi pereprotsessidele ja sündimusega seotud magistritöödeks. Lähemat teavet EPSU kohta leiab uuringu kodulehelt: <https://ggp2020eesti.ee/>

Perepoliitika ja sündimuse representatsioon meedias

Lasterikka pere toetuse suurendamine eelmisel aastal Riigikogus tõi esile vaadete erinevused küsimuses, kas riik peaks laste sünni ja kasvamist toetama ning kuidas oleks seda otstarbekas teha. Teemakäsitlused on muutunud polariseeritumaks ka meedias, sotsiaalmeediast rääkimata. Tabavalt võttis selle

kokku Mikk Salu oma artiklis „Lahtiharutamata sõlm: kuidas iibepoliitika muutus kõige armastatumast teemast kõige vihatumaks“ (Postimees, 11.01.2023). Pere Sihtkapitali arvates väärriks perepoliitika ja sündimuse käsitletus Eesti meedias analüüsi ja mõtestamist, sest meedial on tähtis roll avaliku mõtteruumi kujundamisel ja tähendusloomes. Tervikliku pildi loomiseks võiks töö hõlmata ajavahemikku Eesti iseseisvuse taastamise aastatest kuni tänapäevani.

Pro- ja antinatalism mõttevooludena

Alates 1970. aastatest on mitmekordistunud riikide arv, mille valitsused on ÜRO küsimustikele antud vastustes väljendanud soovi sündimust suurendada. 2015. aastal oli selliseid riike 55, Euroopa riikidest pidas sündimuse suurendamist vajalikuks 60%. Samas hoiduvad valitsused Euroopa riikides sündimuse suurendamist üsna sageli poliitikaeesmärgina selgesti deklareerimast. Eesti riiklikes arengukavades, mis demograafilisi väljakutseid käsitlevad (Eesti 2035, Heaolu arengukava 2023–2030) sündimuse suurendamise vajadusest mööda ei vaadata. Kuid sellise poliitika aktsepteeritavus seatakse ka üsna sageli kahtluse alla (nt Triin Lauri. Laste „tellimine“ või tööturupoliitika? Postimees, 1.03.2023). Kas sündimuse suurendamise eesmärk on legitiimne või mitte? Või on küsimus pigem selles, kuidas eesmärk püstitatakse ja milliste vahenditega seda saavutada üritatakse? Missugused pere- ja sündimuspoliitikaga seotud eesmärgid ja vahendid on pro- või antinatalistlikud (ja missugused mitte kumbagi)? Need on küsimused, millele vastamiseks tuleks analüüsida kahe vastandliku mõttevoolu, pronatalismi ja antinatalismi, kujunemist ja argumente, samuti põhjendatust erinevates taustsüsteemides (nt eetiline, ühiskondlik, isiklik, bioloogiline, kultuuriline).

Perepoliitika algatused Eestis 1930. aastatel

Eesti paistab maailma riikide hulgas varase demograafilise nüüdisajastumise poolest: sündimus langes taastetasemest allapoole juba 1870. aastatel sündinud põlvkondades. Demograafiline üleminek Eestis kulges sarnaselt Prantsusmaaga, mis tähendas üleminekuga kaasnenud rahvastikukasvu suhtelist väiksust. „Tühje hälle“ ja „raugastumist“ peeti ohuks rahva ja riigi tulevikule, ehkki hinnangud probleemi tõsidusele, põhjustele ja võimalikele lahendustele olid erinevad. Riigivõim asus välja töötama ka rahvastikukasvu soodustavaid meetmeid, millest osa jõuti enne omariikluse ajutist kaotamist ka ellu viia. Tollased algatused perepoliitika vallas, poliitikameetmete ettevalmistus ja sellega kaasnenud mõttevahetus väärriks süstemaatilist käsitlemist arhiiviainesele ja ajakirjanduses avaldatule tuginedes. Samuti oleks huvitav Eestis tehtut kõrvutada teistes Euroopa riikide tehtuga, võrreldes nii meetmeid, nende sisseviimiseks toodud põhjendusi kui ka ühiskondlikku tagasisidet ja tulemusi.